ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-10>

УДК 373.3.015.31:316.42

Кравчук Н.М., Денисюк О.М.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання здійснення оцінювання соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти, визначено актуальність проблеми. Проаналізовано дослідження з питань побудови сучасної внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти, схарактеризовано вимоги до визначення критеріїв оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Розкрито сутність оцінювання соціально-педагогічної діяльності в умовах закладів загальної середньої освіти, методи збору інформації. Схарактеризовано сучасні підходи до здійснення оцінки педагогічної діяльності педагогічних працівників. Визначено ключові критерії оцінювання соціально-педагогічної діяльності.

Ключові слова: оцінювання, соціально-педагогічна робота, діти, батьки, соціальний супровід, соціальна підтримка, соціальний педагог, молодший шкільний вік, заклад загальної середньої освіти.

Kravchuk Nataliya, Denysiuk Olena

Borys Grinchenko Kyiv University

EVALUATION SOCIO-PEDAGOGICAL WORK WITH CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE IN THE CONDITIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Summary. The article investigates the theoretical issues of assessment of socio-pedagogical activities in general secondary education, identifies the relevance of the problem. Analysis of recent research on the construction of a modern internal system of quality assurance of general secondary education, characterizes the requirements for determining the criteria for evaluating the pedagogical activities of teachers and modern approaches to evaluating the pedagogical activities of teachers. The essence of evaluation of social and pedagogical activity with children of primary school age in the conditions of general secondary education institutions, methods of information collection is revealed. It is determined that assessment in an educational institution should be carried out on the basis of a competency-based approach. The assessment is based on the results of qualitative and quantitative indicators. The effectiveness of evaluation of socio-pedagogical work depends on the purpose, cost of resources, conditions of implementation, the choice of methods and forms. The assessment is carried out on a certain basis – the criterion. Each criterion includes a group of qualitative indicators that reveal the content and characterize the achievements, based on the priority areas of socio-pedagogical activities. The issue of using self-assessment to assess socio-pedagogical activities, SWOT-analysis in order to identify strengths and weaknesses, opportunities and threats in each area of assessment. The main criteria for assessing socio-pedagogical activities in the system of general secondary education are determined: planning of socio-pedagogical activities, analysis of socio-pedagogical activities, socio-pedagogical educational activities, diagnostic work, preventive work, providing consulting services to participants of the educational process, creation of educational resources, use of ICT in socio-pedagogical activities, implementation of own professional development and training, implementation of innovative socio-pedagogical activities, participation in projects, cooperation with parents, community, activities pedagogy of partnership, socio-pedagogical activity on the basis of academic integrity.

Keywords: evaluation, social and pedagogical work, children, parents, social support, social support, social pedagogue, primary school age, general secondary education institution.

Постановка проблеми. В умовах складної соціально-політичної ситуації, в якій перебуває Україна на даний момент, розповсюдження гострої респіраторної хвороби, спричиненої вірусом COVID-19 перед соціальними педагогами закладів освіти постають завдання здійснювати профілактичну, просвітницьку та розвивальну роботу в умовах дистанційного та змішеного навчання, налагоджувати взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу, застосовуючи сучасні ефективні форми та методи роботи.

Концепція Нової української школи наголошує на необхідності змін існуючих практик професійної діяльності всіх педагогічних працівників закладу освіти, в тому числі і соціальних педагогів. Процеси модернізації навчально-виховного

процесу в закладах початкової освіти спрямовані на забезпечення особистісно-орієнтованого підходу, підвищення якості надання соціально-педагогічних послуг, професійної компетентності працівників психологічної служби, орієнтації на конкретний результат [4; 5]. На жаль, як зазначається в аналітичних даних МОН України, показник забезпеченості закладів освіти посадами соціальних педагогів у 2020/2021 рр. (54,8% від загальної потреби) значно нижчий, ніж показник забезпеченості посадами практичних психологів (72,7% від загальної потреби, що позначається на результатах роботи фахівців [2, с. 6].

Слід зазначити, що соціальні педагоги виконують свої функціональні обов'язки як у закладі освіти (охоронно-захисна, просвітницька, вихов-

на, профілактична, консультаційна діяльність, аналіз та обробка результатів спостереження, підготовка та проведення опитувань тощо) так і за його межами (організація соціально-виховних заходів, соціальних проєктів, оформлення робочої документації, звітів, планування діяльності, самоосвіта, співпраця з громадськістю, участь у роботі різноманітних засідань дорадчих органів тощо), мають значний обсяг роботи [2]. Відтак важливим є здійснення належного оцінювання соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти, стандартизація інструментарію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти розробляли М. Бобровський, С. Горбачев, О. Заплотинська, О. Лінник, Л. Шевчук. Науковцями визначено критерії, індикатори оцінювання освітніх та управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Так, серед важливих вимог до визначення критеріїв оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників науковці визначають забезпечення комфортних і безпечних умов навчання та праці; створення освітнього середовища, вільного від будь-яких проявів насильства та дискримінації; створення інклюзивного середовища; ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей здобувачів освіти; постійне підвищення професійного рівня і педагогічної майстерності педагогічних працівників; налагодження співпраці із здобувачами освіти, їх батьками, працівниками закладу освіти; організація педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності [1]. На нашу думку, такий підхід може стати основою для виокремлення ключових критеріїв оцінювання соціально-педагогічної діяльності.

Ефективність соціально-педагогічної діяльності, особливості її оцінювання досліджувала З. Шевців. Науковиця доводить, що досягнуті результати мають аналізуватися за наявності у фахівця відповідних умінь та навичок або рівнем його професіоналізму. Пропонує для визначення рівня ефективності соціально-педагогічної діяльності використовувати такі методи збору інформації: безпосереднє спостереження за практичною діяльністю соціального педагога; бесіда з отримувачем послуг та його оточенням; соціологічні експрес-опитування; аналіз статистичної звітності (в т. ч. з використанням спеціально підготовлених бланків статистичного аналізу); математичне моделювання та прогнозування; метод самооцінки (на основі анкетування) [5].

Особливості психологічної та соціально-педагогічної роботи в закладах загальної середньої освіти висвітлено у працях В. Панка, В. Горленко, В. Острова, Н. Сосновенко, І. Ткачук. Науковцями здійснено оцінку рівня насильства у закладі освіти, виокремлено емпіричні критерії найбільш поширених у закладах освіти видів насильства, доведено важливу роль профілактичної діяльності працівників психологічної служби

в збереженні, зміцненні й розвитку психічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу [2].

Важливого значення в оцінюванні соціально-педагогічної діяльності є визначення рівня довіри батьків, учнів до педагогічного колективу, соціального педагога, психолога закладу освіти, класного керівника. Дослідники Ж. Петрочко, В. Кириченко окреслили індикатори-твердження, які можуть бути використані для моніторингу безпечності освітнього середовища і відчуття учнями власної безпеки [6].

Мета статті. Головною метою статті є здійснення теоретичного аналізу проблеми оцінювання в закладах загальної середньої освіти, визначення критеріїв оцінювання соціально-педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі змінилися підходи до здійснення оцінки педагогічної діяльності педагогічних працівників. Традиційним залишається атестація педагогічних працівників (в т. ч. соціальних педагогів) – система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Один із принципів організації атестації – здійснення комплексної оцінки діяльності педагогічного працівника, яка передбачає забезпечення всебічного розгляду матеріалів з досвіду роботи, вивчення необхідної документації, порівняльний аналіз результатів діяльності впродовж усього періоду від попередньої атестації. Необхідною умовою об'єктивної атестації є всебічний аналіз освітнього процесу у закладі, вивчення думки батьків, учнів та колег педагога, який атестується тощо.

Державною службою якості освіти розроблено методичні рекомендації з проходження педагогічними працівниками сертифікації – зовнішнього оцінювання його професійних компетентностей, практичних вмінь та навичок. За даними МОН України на етапі пілотування у 2019–2020 рр. сертифікацію мали можливість пройти лише вчителі початкових класів на добровільних засадах. Проходження сертифікації, на думку авторів, дозволить виявити кращих педагогів, готових працювати в сучасних умовах НУШ та поширювати свій досвід. Важливим елементом сертифікації є здійснення працівником самооцінювання. За результатами самооцінювання готують висновки, визначають шляхи вдосконалення освітньої діяльності. Ці матеріали стануть складовою щорічного звіту про діяльність закладу освіти та частиною річного плану роботи на наступний навчальний рік. Якщо оцінювання показує різні результати освітньої діяльності закладу для окремих груп дітей (різної статі, національності, соціального статусу тощо), звіт має відображати цю різницю і пропонувати шляхи вирішення проблемних ситуацій. Результати самооцінювання можуть слугувати підставою для коригування стратегії розвитку закладу освіти та розроблення річного плану роботи закладу освіти на наступний навчальний рік. Важливим є узгодження плану діяльності фахівців психологічної служби, в тому числі і соціального педагога, із потребами закладу освіти [2; 4]. Все більшої популярності набуває застосування SWOT-аналізу, який заклад освіти або окремий працівник може провести із метою визначення сильних та слабких

сторін своєї діяльності, можливостей та загроз за кожним напрямом оцінювання.

Важливою метою визначення ефективності соціально-педагогічної діяльності є її удосконалення. Під ефективністю соціально-педагогічної діяльності розуміють узагальнений, інтегрований показник якості соціально-педагогічної діяльності.

Аналіз теоретичної та науково-методичної літератури з проблеми дослідження, нормативно-правового забезпечення соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти, визначення сутності оцінювання в закладах освіти, дозволів виділити такі критерії оцінювання соціально-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти: здійснення планування соціально-педагогічної діяльності, здійснення аналізу соціально-педагогічної діяльності, проведення соціально-педагогічної просвітницької діяльності, здійснення діагностичної роботи, здійснення профілактичної роботи, надання консультативних послуг учасникам освітнього процесу, створення освітніх ресурсів, використання ІКТ у соціально-педагогічній діяльності, здійснення власного професійного розвитку та підвищення кваліфікації, здійснення інноваційної соціально-педагогічної діяльності, участь у проектах, співпраця з батьками, громадськістю, діяльність на засадах педагогіки партнерства, соціально-педагогічна діяльність на засадах академічної доброчесності.

Висновки і пропозиції. Аналіз наукових досліджень та практичного досвіду соціально-педагогічної діяльності дає можливість стверджувати, що в сучасних соціально-економічних умовах акцент вирішення проблеми оцінки якості професійної діяльності соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти, а також створення умов ефективного управління даною діяльністю переноситься на суб'єкти освітньої системи. Оцінювання в закладі освіти має ґрунтуватись на компетентнісному підході. Оцінка виставляється за результатами якісних та кількісних показників. Ефективність оцінювання соціально-педагогічної роботи залежить від мети, затрат ресурсів, умов виконання, відбору методів та форм. Оцінювання проводиться за певною ознакою – критерієм. Кожен критерій має включати в себе групу якісних показників, які розкривають зміст та дають характеристику досягнень. Важливе значення для оцінювання соціально-педагогічної діяльності має самооцінювання, застосування SWOT-аналізу із метою визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз за кожним напрямом оцінювання.

Подальшого дослідження потребує зміст і методики оцінки якості професійної діяльності соціальних педагогів в змінених умовах закладів загальної середньої освіти, апробація здійснення оцінювання соціально-педагогічної діяльності за визначеними критеріями.

Список літератури:

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти, 2019. 240 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>
2. Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2021/2022 н.р. : Лист МОН від 16.07.2021 № 1/9-363. *Інститут модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/2021/07/19/lyst-mon-vid-16-07-2021-1-9-363-pro-priorytetni-napriamy-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-u-2021-2022-n-r/> (дата звернення: 11.11.2021).
3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.11.2021).
4. Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України : офіц. вебпортал. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 03.11.2021).
5. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 248 с.
6. Petrochko Zh., Kyrychenko V. Pupils' trust in teachers as a key prerequisite for child safety in school. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III, May 22th-23th, 2020. 481–492. URL: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/4830/4568> (дата звернення: 03.11.2021).

References:

1. Bobrovskiy M.V., Horbachov S.I., Zaplotynska O.O. (2019) Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladi zahalnoi serednoi osvity [Recommendations for building an internal system for ensuring the quality of education in general secondary education institution]. Kyiv: Derzhavna sluzhba yakosti osvity, 240 p. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf> (in Ukrainian)
2. Lyst IMZO (16.07.2021) *Pro priorytetni napriamy roboty psykholohichnoi sluzhby u systemi osvity na 2021 / 2022 n.r.* (№ 1/9-363) [On the priority areas of the psychological service in the education system for 2020/2021 n.p.]. Available at: <https://imzo.gov.ua/2021/07/19/lyst-mon-vid-16-07-2021-1-9-363-pro-priorytetni-napriamy-roboty-psykholohichnoi-sluzhby-u-systemi-osvity-u-2021-2022-n-r/>
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (21.02.2018) *Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu pochatkovoї osvity* (№ 87) [About the statement of the State standard of primary education]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
4. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2021) *Nova ukrainska shkola* [New Ukrainian school]. Available at: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
5. Shevtsiv Z.M. (2017) *Osnovy sotsialno-pedahohichnoi diialnosti* [Fundamentals of socio-pedagogical activities]: navch. posib. Kyiv, 248 p. (in Ukrainian)
6. Petrochko Zh., Kyrychenko V. (2020) Pupils' trust in teachers as a key prerequisite for child safety in school. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III, May 22th-23th, 481–492. Available at: <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/4830/4568>